

References

1. Vasylenko D. P. & Butko L. V. (2021). Normatyvno-pravove rehuliuвання protsesu tsyfrovizatsii ukrainskoho arkhivnoho prostoru. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury*, 60, pp. 79—88. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.060.071>.
2. Vasylenko D. P. & Butko L. V. (2021). Priorytetni napriamky tsyfrovizatsii arkhivnoi spravy. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 4, pp. 32—38.
3. Hurska D. A. (2024). Tsyfrovizatsiia arkhiviv ta dilovodstva v Ukraini: stan, problemy ta perspektyvy. *Informatsiini tekhnolohii i systemy v dokumentoznavchii sferi*, pp. 80—83. Available at: <https://jitas.donnu.edu.ua/article/view/15940>.
4. Korzhyk N. (2022). Tsyfrovi arkhivy Ukrainy: stan, problemy, perspektyvy. *Visnyk Knyzhkovoi palaty*, 4, pp. 35—39. DOI: 10.36273/2076-9555.2022.4(309).35-39.
5. Perchuk O., Vovchenko R. & Artiukh O. (2023). Osoblyvosti vprovadzhennia tsyfrovizatsii dokumentoobihu v derzhavnykh ustanovakh (na prykladi bibliotek ta arkhiviv). *Ekonomika ta suspilstvo*, 53. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-70>.
6. Cherednyk L. & Panchenko I. (2023). Uprovadzhennia novitnikh informatsiinykh tekhnolohii u Derzhavnomu arkhivi Poltavskoi oblasti. *Arkhivy Ukrainy*, 3 (336), pp. 74—86.
7. Donaldson D. R. & Bell L. (2019). Security, Archivists, and Digital Collections. *Journal of Archival Organization*, 15 (1—2), pp. 1—19. DOI: <https://doi.org/10.1080/15332748.2019.1609311>.

Надійшла до редакції 14.06.2025

[https://doi.org/10.36273/2076-9555.2025.10\(351\).33-38](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2025.10(351).33-38)

УДК 930.253ЦДАГОУ:340.132](477)(045)

Андрій Кершис,

аспірант НАКККиМ

dis5124.akershys@dakkkim.edu.ua

<https://orcid.org/0009-0005-5162-896X>

Центральний державний архів громадських об'єднань та українці в системі архівних установ України: нормативно-правовий аспект

У статті розглянуто нормативно-правовий аспект функціонування Центрального державного архіву громадських об'єднань та українці (ЦДАГОУ) в контексті сучасної архівної політики України. Проведено аналіз основних законодавчих і підзаконних актів, які регламентують діяльність архівної установи, що спеціалізується на зберіганні документів політичних партій, громадських організацій, опозиційних рухів, особових архівів і матеріалів української діаспори. Обґрунтовано значення архіву як головної інституції у збереженні національної пам'яті, формуванні історичної ідентичності та розвитку відкритого інформаційного простору. Визначено особливості структури й функцій ЦДАГОУ після його реорганізації у 2022 р. Досліджено чинні нормативні документи, зокрема ЗУ "Про Національний архівний фонд та архівні установи", Правила роботи архівних установ, Порядок державного обліку документів Національного архівного фонду, а також документи, що регулюють процедуру проведення експертизи цінності й визначення унікальності архівних документів. Виокремлено проблеми, пов'язані з потребою оновлення й адаптації нормативної бази до умов цифровізації, євроінтеграції та воєнного стану в Україні. Запропоновано заходи з удосконалення правового забезпечення діяльності ЦДАГОУ з урахуванням актуальних викликів і запитів суспільства.

Ключові слова: ЦДАГОУ; архівна справа; Національний архівний фонд; нормативно-правові аспекти

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку українського суспільства, коли особливій ваги набуває питання збереження історичної пам'яті, формування національної ідентичності та забезпечення доступності архівної інформації, архівна справа є головним елементом реалізації державної інформаційної політики. Центральний державний архів громадських об'єднань та українці (ЦДАГОУ) виконує важливу місію зі збереження документів, що стосуються політичного, громадського та культурного життя України, а

також української діаспори. Утім, ефективне функціонування ЦДАГОУ значною мірою залежить від чинного нормативно-правового забезпечення. Законодавча база регламентує основи діяльності архівної установи: порядок обігу, зберігання, використання документів, організацію експертизи цінності, взаємодію з громадськістю. В умовах цифровізації й інтеграції до європейського правового простору, викликів воєнного часу актуальним завданням є критичне осмислення чинної нормативної бази, її оновлення та гармонізація.

Отже, постає потреба комплексного аналізу законодавчого поля, в якому функціонує ЦДАГОУ, для виявлення його переваг і недоліків, окреслення перспектив нормативно-правового регулювання зазначеної сфери.

Мета статті — аналіз законодавчого та нормативного забезпечення діяльності ЦДАГОУ; визначення його ролі в архівній системі України; виявлення актуальних проблем і перспектив розвитку правового регулювання в архівній галузі.

Аналіз досліджень і публікацій. Питанням стану нормативно-правової бази у сфері архівної справи приділяли увагу вітчизняні дослідники Л. Пиріг [13], Г. Папакін [12], О. Клімчук [4], І. Довжук [2], В. Бондар [1] тощо.

Підґрунтям дослідження слугувала джерелознавча база: закони України, положення, накази, розпорядження, методичні рекомендації, правила, що регламентують функціонування архівних установ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Центральний державний архів громадських об'єднань України був створений у жовтні 1991 р. Установа виникла на базі архіву ЦК Компартії України, який функціонував ще за радянських часів і був реорганізований: затверджено нову структуру, створено основні відділи, лабораторію мікрофільмування та реставрації [13]. 28 червня 2022 р. на підставі урядової Постанови № 732 "Про оптимізацію системи центральних державних архівів" було утворено Центральний державний архів громадських об'єднань та українці як результат злиття Центрального державного архіву громадських об'єднань України та Центрального державного архіву зарубіжної українці [16].

Сьогодні у ЦДАГОУ налічується 485 архівних фондів, 776 описів, які містять: 330 одиниць зберігання фотодокументів; 2016 справ із документами щодо кадрових питань; 330 386 справ із документами з паперовою основою [17]. Архів, відповідно до свого статусу, зберігає документи загальнодержавного значення, зокрема таких структур: ЦК Компартії України, Всеукраїнська рада профспілок, комсомольські організації, громадські організації УРСР, опозиційні та дисидентські рухи, документи сучасних політичних партій і громадських об'єднань незалежної України, особові архіви визначних українських діячів, зокрема з діаспори, тощо.

У складі ЦДАГОУ функціонують такі структурні підрозділи: відділ формування Національного архівного фонду (НАФ), відділ формування НАФ документами українці, відділ забезпечення збереженості документів, відділ обліку документів та довідкового апарату, відділ реставрації документів, відділ використання інформації до-

кументів та комунікацій, сектор організації розгляду звернень і запитів фізичних та юридичних осіб, сектор користування документами, сектор фінансово-економічного забезпечення та бухгалтерського обліку, сектор управління персоналом та діловодства, відділ матеріально-технічного та господарського забезпечення [17].

Згідно із Законом України "Про Національний архівний фонд та архівні установи", ЦДАГОУ є спеціалізованою державною архівною установою центрального рівня, яка підпорядковується Державній архівній службі України [3]. Відповідно до ст. 25 зазначеного ЗУ архів входить до мережі державних архівних установ, що здійснюють управління, зберігання та облік документів Національного архівного фонду свого профілю.

Важливим документом, який регламентує функціонування архівів, є Правила роботи архівних установ [9]. У розділі "Організації формування НАФ та комплектування архіву" визначено такі питання: загальні засади формування НАФ, експертиза цінності документів, комплектування архіву, порядок приймання документів від джерел комплектування архіву. У розділі "Управління архівною справою і діловодством у зоні комплектування архіву" унормовано такі аспекти роботи: участь архіву в реалізації державної політики, науково-методичне керівництво іншими архівними установами та контроль за їхньою діяльністю тощо. Наступний розділ присвячено державному обліку документів НАФ, одиницям обліку архівних документів, системі облікових документів архіву, сформульовано загальні вимоги до ведення облікових документів в архіві, обліку унікальних і секретних документів.

Правила роботи архівних установ регулюють блок питань, пов'язаних із забезпеченням збереженості документів в архіві: створення оптимальних умов зберігання документів в архівосховищі, порядок їх видавання, переміщення та транспортування, контроль за фізико-хімічним і технічним станом, організація роботи установ під час надзвичайного стану тощо.

Одним із документів, на якому базується діяльність ЦДАГОУ, є Положення про Центральний державний архів громадських об'єднань та українці [7]. У документі окреслено основні завдання архіву: "...участь у реалізації державної політики у сфері архівної справи та діловодства; координація діяльності громадських об'єднань та утворення ними підприємств, установ і організацій з питань діловодства, архівної справи; забезпечення формування Національного архівного фонду, комплектування ЦДАГОУ профільними документами, їх облік та зберігання, використання відомостей, що в них містяться; на-

дання методичної допомоги архівним підрозділам та службам діловодства, державним архівним установам щодо роботи з профільними документами; забезпечення реалізації прав громадян згідно з чинним законодавством на вільний доступ до інформації профільних документів і довідкового апарату до них; задоволення потреб українців, які проживають поза межами України, щодо збереження документальної спадщини та її використання; ведення наукової та методичної роботи у сфері архівної справи, діловодства й археографії, впровадження досягнень науки та техніки в діяльність ЦДАГОУ" [7].

Документи НАФ підлягають обов'язковому обліку, метою якого є контроль за їхнім станом та умовами зберігання, збирання інформації щодо загального обсягу, змісту, складу й місцезнаходження. Цей процес регулює Порядок державного обліку документів Національного архівного фонду [10]. Принципами, за якими відбувається державний облік документів, є централізація, динамічність, уніфікація, достовірність і повнота. У Порядку наведено правила укладання й строки подання архівних документів для централізованого обліку. Відповідно до Положення ЦДАГОУ, для централізованого обліку архівних документів установа щороку надсилає до Укрдержархіву: "...паспорт архівної установи станом на 1 січня наступного за звітним року...; відомості про зміни у складі та обсязі фондів або документів нефондової організації станом на 1 січня наступного за звітним року, карти фондів, карти документів нефондової організації...; звіт про стан і обсяг документів НАФ, що зберігаються в архівних підрозділах..." [10].

Проведення експертизи цінності документів регулює Постанова КМУ від 8.09.2007 № 1004 [14]. За організацію роботи з експертизи цінності документів в центральних державних архівах відповідають експертно-перевірні комісії. Положення щодо роботи комісії та її склад затверджує керівник установи. Окремо зазначено, що до експертно-перевірних комісій мають входити спеціалісти з архівної справи, представники наукових установ і громадськості, а також фахівці з профілю архівної установи. У п. 4 загальної частини Постанови зазначено, що документи вносять до НАФ на підставі рішення експертно-перевірної комісії "про схвалення опису справ постійного зберігання, опису кіно-, відео, фото-, фонодокументів постійного зберігання, та його затвердження в установленому Укрдержархівом порядку" [14].

У Положенні про експертно-перевірну комісію ЦДАГОУ, затвердженому 31.10.2022, констатовано, що комісія є постійно діючим органом

установи, визначено функціональні обов'язки її голови та секретаря, основні завдання, компетенції та права щодо ухвалення рішень. Засідання комісії ЦДАГОУ відбуваються не рідше чотирьох разів на рік, рішення приймають більшістю голосів і фіксують протоколом, який підписують голова та секретар. Після затвердження протоколу засідання комісії директором архіву рішення набуває чинності [5].

У Положенні також визначено принципи та критерії цінності документів. Зокрема, експертизу цінності документів здійснюють за принципами об'єктивності, історизму, всебічності, комплексності й критеріями походження, змісту, зовнішніх ознак.

На урядовому рівні унормовано питання обліку, зберігання унікальних документів і порядку віднесення їх до НАФ [14]. Унікальними визнано документи НАФ, які становлять виняткову культурну цінність. Після виявлення вони проходять експертизу цінності та опис.

Експертно-перевірні комісія Укрдержархіву, експертно-перевірні комісії центральних архівів у роботі щодо віднесення документів до унікальних застосовують спеціальну Методику віднесення документів Національного архівного фонду до унікальних, затверджену Міністерством юстиції України 16.08.2016 за № 2505/5 [6]. У документі подано критерії визначення унікальності документів за походженням, змістом, зовнішніми ознаками; надано рекомендації щодо організації роботи з виявлення унікальності документів НАФ; деталізовано вимоги до описування унікальних документів в анотованому переліку; встановлено порядок подання на розгляд анотованого переліку; роз'яснено особливості внесення документів до Державного реєстру національного культурного надбання. Окрім того, розроблено й запропоновано такі форми для заповнення: анотований перелік унікальних документів НАФ, державний реєстр національного культурного надбання, довідка про внесення унікальних документів до розділу "Унікальні документи Національного архівного фонду" Державного реєстру національного культурного надбання.

Нормативному регулюванню підлягають правила користування документами НАФ, що поширюються на всі архівні установи країни. У Порядку користування документами Національного архівного фонду визначено особливості організації роботи користувачів у читальних залах, а також права й обов'язки замовників. Однакові права доступу до документів НАФ мають іноземці й особи без громадянства, що перебувають у країні на законних підставах [8]. Передбачено й постійний контроль за станом до-

кументів, які видають користувачам. Зокрема, перед тим як видати замовлені документи, працівники архівосховища перевіряють поаркушно та поодиначо справи чи аудіовізуальні документи. Після повернення їх знову перевіряють працівники читальної зали в присутності замовника, про що роблять відмітку в аркуші-засвідчуванні.

Архівні установи надають певні послуги на платній основі, що регулюють відповідні нормативні акти. У Постанові КМУ від 7.05.1998 № 639 "Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися архівними установами, що утримуються за рахунок бюджетних коштів" платні послуги систематизовано у три групи: 1) науково-технічне опрацювання документів і справ юридичних осіб; 2) надання методичної та практичної допомоги юридичним особам з питань архівної справи та діловодства, забезпечення збереженості архівних документів; 3) використання інформації архівних документів і надання інформаційних послуг.

Платні послуги в кожній із цих груп деталізовано, наприклад, до першої групи належать такі: складення історичних довідок до архівних фондів, підготовка документів для науково-технічного опрацювання, проведення експертизи цінності документів, формування та оформлення справ тощо; до другої: складення інструкцій із діловодства, номенклатур справ, положень про архівні підрозділи, паспортів архівних підрозділів юридичних осіб; проведення семінарів із підвищення кваліфікації щодо питань архівної справи та діловодства; реставрація та ремонт архівних документів; поліграфічні, брошурувальні, палітурні роботи тощо; до третьої: виявлення інформації та складення інформаційного листа-відповіді на тематичні, персональні та майнові запити користувачів, складення архівних довідок, підготовка за архівними документами на замовлення архівного огляду, путівника, методичного

посібника, тематичного переліку документів, покажчика виставки документів, кінолекторію, тематичного кіноперегляду, телепередачі, радіопередачі, тематичних добірок документів, альбомів фотокопій документів; складення інформаційних довідок про історію населених пунктів, підприємств, установ, організацій тощо [15].

Окремі нормативні акти регламентують розмір платних послуг, зокрема згідно з Наказом Міністерства юстиції України від 05.12.2024 № 3511/5 затверджено вартість послуг, що їх надають центральні державні архіви [11].

Висновки. Проведений аналіз засвідчив, що ЦДАГОУ є важливим складником системи державних архівних установ України, який виконує функції, пов'язані зі збереженням документів політичних партій, громадських організацій та української діаспори. Діяльність установи регулює низка нормативно-правових актів, серед яких базовими є закони України, профільні положення, накази, інструкції та правила архівної справи.

Попри наявність чіткої регламентації основних напрямів діяльності, у правовому забезпеченні функціонування ЦДАГОУ спостерігаються певні проблеми: недостатня адаптація до умов воєнного часу, обмеженість цифрових механізмів обліку та доступу до документів, потреба вдосконалення методик експертизи цінності документів з огляду на розширений профіль установи після реорганізації.

З урахуванням сучасних викликів доцільним є перегляд та оновлення нормативної бази через імплементацію міжнародних стандартів архівної справи; посилення правових механізмів збереження документів під час надзвичайних ситуацій; розширення цифрової взаємодії з користувачами. Ці заходи сприятимуть підвищенню ефективності діяльності ЦДАГОУ як інституції, що виконує не лише інформаційно-зберігальні, а й наукові та культурно-просвітницькі функції.

Список бібліографічних посилань

1. Бондар В. Проблематика національної стандартизації з архівної справи в наукових фахових виданнях України. *Вісник Книжкової палати*. 2025. № 1. С. 34—9. DOI: 10.36273/2076-9555.2025.1(342).34-39.
2. Довжук І. В. Нормативно-правові засади регулювання архівної справи в Україні доби незалежності. *Соціум. Документ. Комунікація*. 2017. № 3. С. 13—25.
3. Про Національний архівний фонд та архівні установи : Закон України від 24.12.1993 № 3814-XII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12#Text>.
4. Клімчук О. Законодавче забезпечення архівного зберігання електронних документів в Україні. *Студії з архівної справи та документознавства*. 2015. Т. 22—23. С. 26—33.
5. Положення про експертно-перевірну комісію Центрального державного архіву громадських об'єднань та українців : Наказ директора ЦДАГОУ від 31.10.2022 № 20. *Центральний державний архів громадських об'єднань та українців*. URL: <https://tsdahou.archives.gov.ua/doradchi-organy/polozhennya-pro-ekspertno-perervirnu-komisiyu-czentralnogo-derzhavnogo-arhivu-gromadskiyh-obyednan-ukrayiny/>.
6. Про затвердження Методики віднесення документів Національного архівного фонду до унікальних : Наказ Міністерства юстиції України від 16.08.2016 № 2505/5. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1148-16#Text>.

7. Положення про Центральний державний архів громадських об'єднань та українці : Наказ Міністерства юстиції України від 21.07.2022 № 3061/5. *Центральний державний архів громадських об'єднань та українці*. URL: <https://tsdahou.archives.gov.ua/polozhennya-pro-arhiv/>.
8. Про затвердження Порядку користування документами Національного архівного фонду, що належать державі, територіальним громадам : Наказ Міністерства юстиції України від 19.11.2013 № 2438/5. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1983-13#Text>.
9. Про затвердження Правил роботи архівних установ : Наказ Міністерства юстиції України від 10.04.2013 № 584/23116. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0584-13#Text>.
10. Про затвердження Порядку державного обліку документів Національного архівного фонду : Наказ Міністерства юстиції України від 27.09.2013 № 2045/5. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1695-13#n14>.
11. Розмір плати за надання платних послуг центральними державними архівами : Наказ Міністерства юстиції України від 05.12.2024 № 3511/5. *Центральний державний архів громадських об'єднань та українці*. URL: https://tsdahou.archives.gov.ua/wp-content/uploads/2024/12/3.rozmir_platy.pdf.
12. Папакін Г. В. Сучасний стан законодавчо-нормативного забезпечення архівування документів: погляд архівіста. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2009. № 4. С. 7—16.
13. Пиріг Р. Я. Центральний державний архів громадських об'єднань. *Енциклопедія історії України*. Т. 10. / редкол.: В. А. Смолій. Київ, 2013. 688 с. URL: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Tsentralnyj_arhiv.
14. Про проведення експертизи цінності документів : Постанова Кабінету Міністрів України від 8.09.2007 № 1004. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1004-2007-%D0%BF#Text>.
15. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися архівними установами, що утримуються за рахунок бюджетних коштів : Постанова Кабінету Міністрів України від 7.05.1998 № 639. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=639-98-%EF#n12>.
16. Про оптимізацію системи центральних державних архівів : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.06.2022 № 732. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/732-2022-%D0%BF#Text>.
17. Структурні підрозділи Центрального державного архіву громадських об'єднань та українці. (2025). *Центральний державний архів громадських об'єднань та українці*. URL: <https://tsdahou.archives.gov.ua/struktura/>.

Andriy Kershys,

Postgraduate Student, NACAM

The Central State Archive of Public Associations and Ukrainica in the system of archival institutions of Ukraine: regulatory and legal aspect

The article examines the regulatory and legal aspects of the functioning of the Central State Archive of Public Associations and Ukrainica (CSAPAU) in the context of Ukraine's contemporary archival policy. It analyzes the main legislative and subordinate acts that govern the activities of this archival institution, which specializes in preserving documents of political parties, public organizations, opposition movements, personal archives, and materials of the Ukrainian diaspora. The significance of the archive is substantiated as a key institution in preserving national memory, shaping historical identity, and developing an open information space. The article outlines the structural and functional features of the CSAPAU following its reorganization in 2022. Current regulatory documents are studied, including the Law of Ukraine "On the National Archival Fund and Archival Institutions", Procedure for state registration of documents of the National Archival Fund, Regulations on the state registration of National Archival Fund documents, and documents regulating the procedure for value examination and determining the uniqueness of archival materials. The article highlights issues related to the need to update and adapt the regulatory framework to the conditions of digitalization, European integration, and martial law. It proposes ways to improve the legal framework for CSAPAU activities in light of current challenges and societal needs. The article may be of interest to archivists, historians, and specialists engaged in the preservation of documentary heritage and the development of the national archival system.

Keywords: CSAPAU; archival affairs; National Archival Fund; regulatory and legal aspects

References

1. Bondar V. (2025). Problematyka natsionalnoi standartyzatsii z arkhivnoi spravy v naukovykh fakhovykh vydanniakh Ukrainy. *Visnyk Knyzhkovoi palaty*, 1, pp. 34—39. DOI: 10.36273/2076-9555.2025.1(342).34-39.
2. Dovzhuk I. V. (2017). Normatyvno-pravovi zasady rehuliuвання arkhivnoi spravy v Ukraini doby nezalezhnosti. *Sotsium. Dokument. Komunikatsiia*, 3, pp. 13—25.
3. Pro Natsionalnyi arkhivnyi fond ta arkhivni ustanovy : Zakon Ukrainy vid 24.12.1993 № 3814-XII. *Verkhovna Rada Ukrainy*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12#Text>.
4. Klimchuk O. (2015). Zakonodavche zabezpechennia arkhivnoho zberihannia elektronnykh dokumentiv v Ukraini. *Studii z arkhivnoi spravy ta dokumentoznavstva*, 22—23, pp. 26—33.
5. Polozhennia pro ekspertno-perevirnu komisiuu Tsentralnoho derzhavnoho arkhivu hromadskykh obiednan ta ukrainiky : Nakaz dyrektora TsDAHOU vid 31.10.2022 № 20. (2022). *Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadskykh*

- obiednan ta ukrainiky*. Available at: <https://tsdahou.archives.gov.ua/doradchi-organy/polozhennya-pro-ekspertno-perevirnu-komisiyu-czentralnogo-derzhavnogo-arhivu-gromadskykh-obyednan-ukrainy/>.
6. Pro zatverdzhennia Metodyky vidnesennia dokumentiv Natsionalnoho arkhivnoho fondu do unikalnykh : Nakaz Ministerstva yustytisii Ukrainy vid 16.08.2016 № 2505/5. (2016). *Verkhovna Rada Ukrainy*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1148-16#Text>.
 7. Polozhennia pro Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta ukrainiky : Nakaz Ministerstva yustytisii Ukrainy vid 21.07.2022 № 3061/5. (2022). *Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadskykh obiednan ta ukrainiky*. Available at: <https://tsdahou.archives.gov.ua/polozhennya-pro-arhiv/>.
 8. Pro zatverdzhennia Poriadku korystuvannia dokumentamy Natsionalnoho arkhivnoho fondu, shcho належат derzhavi, terytorialnym hromadam : Nakaz Ministerstva yustytisii Ukrainy vid 19.11.2013 № 2438/5. (2013). *Verkhovna Rada Ukrainy*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1983-13#Text>.
 9. Pro zatverdzhennia Pravyl roboty arkhivnykh ustanov : Nakaz Ministerstva yustytisii Ukrainy vid 10.04.2013 № 584/23116. (2013). *Verkhovna Rada Ukrainy*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0584-13#Text>.
 10. Pro zatverdzhennia Poriadku derzhavnogo obliku dokumentiv Natsionalnoho arkhivnoho fondu : Nakaz Ministerstva yustytisii Ukrainy vid 27.09.2013 № 2045/5. (2013). *Verkhovna Rada Ukrainy*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1695-13#n14>.
 11. Rozmir platy za nadannia platnykh posluh tsentralnymy derzhavnymy arkhivamy : Nakaz Ministerstva yustytisii Ukrainy vid 05.12.2024 № 3511/5. (2024). *Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadskykh obiednan ta ukrainiky*. Available at: https://tsdahou.archives.gov.ua/wp-content/uploads/2024/12/3.rozmir_platy.pdf.
 12. Papakin H. V. (2009). Suchasnyi stan zakonodavcho-normatyvnoho zabezpechennia arkhivuvannia dokumentiv: pohliad arkhivista. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 4, pp. 7—16.
 13. Pyrih R. Ya. (2013). Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadskykh obiednan. *Entsyklopediia istorii Ukrainy*. T. 10. Kyiv. Available at: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Tsentralnyj_arhiv.
 14. Pro provedennia ekspertizi cinnosti dokumentiv : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 8.09.2007 № 1004. (2007). *Verkhovna Rada Ukrainy*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1004-2007-%D0%BF#Text>.
 15. Pro zatverdzhennia pereliku platnykh posluh, yaki mozhut nadavatysia arkhivnymy ustanovamy, shcho utrymuutsia za rakhunok biudzhetykh koshtiv : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 7.05.1998 № 639. (1998). *Verkhovna Rada Ukrainy*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=639-98-%EF#n12>.
 16. Pro optymizatsiiu systemy tsentralnykh derzhavnykh arkhiviv : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28.06.2022 № 732. (2022). *Verkhovna Rada Ukrainy*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/732-2022-%D0%BF#Text>.
 17. Strukturni pidrozdily Tsentralnoho derzhavnogo arkhivu hromadskykh obiednan ta ukrainiky. (2025). *Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv hromadskykh obiednan ta ukrainiky*. Available at: <https://tsdahou.archives.gov.ua/struktura/>.

Надійшла до редакції 16.05.2025

[https://doi.org/10.36273/2076-9555.2025.10\(351\).38-45](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2025.10(351).38-45)

УДК 021.61+930.255]:025.4]:303.4](477)(045)

Василь Курило,

аспірант НУ "Львівська політехніка",

спеціальність "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа"

vasyl.h.kurylo@lpnu.ua

<https://orcid.org/0000-0003-1819-2269>

Систематизація підходів до класифікації документів в архівах

У статті проведено систематизацію традиційних і сучасних підходів до класифікації документів в архівних установах. Розглянуто теоретичні основи, ручні й автоматизовані методи класифікації. Констатовано, що до традиційних методів класифікації в архівах належать ієрархічні класифікаційні системи, тематичне та функціональне групування, архівний опис. Автоматизовані методи охоплюють системи на основі правил, статистичні методи класифікації, методи машинного навчання, глибоке навчання, гібридні підходи.

Запропоновано послідовність етапів класифікації в архівах: передопрацювання, виділення ознак, етап побудови або застосування моделі класифікації, оцінювання точності класифікації, інтеграція автоматизованої класифікації в системи управління документами.

Проаналізовано головні проблеми, що постають у процесі впровадження автоматизованих рішень, зокрема багатомовність, неструктурованість даних, низька якість оцифровування, етичні виклики.

Стаття базується на сучасних дослідженнях і практичних прикладах, що підтверджує актуальність теми в умовах цифрової трансформації архівної справи.